EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 27.1.2006
KOM(2006) 27 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

Länsi-Balkanin maat matkalla kohti EU:ta: vakauden varmistaminen ja hyvinvoinnin lisääminen

KOMISSION TIEDONANTO

Länsi-Balkanin maat matkalla kohti EU:ta: vakauden varmistaminen ja hyvinvoinnin lisääminen

Thessalonikissa kesäkuussa 2003 pidetyssä EU:n ja Länsi-Balkanin maiden välisessä huippukokouksessa vahvistettiin EU:n tuki Länsi-Balkanin maiden lähentymiselle Euroopan unioniin[1]. Huippukokouksessa vahvistettiin Thessalonikin toimintasuunnitelma, johon sisältyy liittymistä valmistelevaan prosessiin pohjautuvia toimenpiteitä, ja sitouduttiin panemaan se yhdessä täytäntöön.

Kesäkuussa 2005 Eurooppa-neuvosto toisti sitoumuksensa panna täytäntöön Thessalonikin toimintasuunnitelma ja totesi, että kunkin maan eteneminen kohti EU:n jäsenyyttä riippuu siitä, missä määrin maa täyttää Kööpenhaminan arviointiperusteet sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin ehdot.

Lähes kolme vuotta Thessalonikin huippukokouksen jälkeen Länsi-Balkanin alue on vakautunut entisestään ja lähentynyt kohti Euroopan unionia. Mahdollinen EU-jäsenyys kannustaa tekemään poliittisia ja taloudellisia uudistuksia ja luomaan sopu alueen kansalaisten välille. EU:n ja asianomaisten maiden edun mukaista on, että tätä prosessia kiihdytetään. Tämä auttaisi EU:ta saavuttamaan omat tavoitteensa ilman vaaraa naapurialueella uudelleen puhkeavista levottomuuksista. EU:n tällä alueella harjoittamaa politiikkaa olisi tehostettava yhteistä etua omaavilla aloilla, joita alueen kansalaiset pitävät erittäin tärkeinä (esim. oikeus, vapaus, turvallisuus, koulutus ja kauppa). Tämä on paras tapa lujittaa prosessin uskottavuutta ja vähentää poliittisia riskejä.

Tulevina kuukausina on edessä suuria alueellisia haasteita, kun Kosovon asemaa koskeva prosessi käynnistetään ja muut perustuslailliset kysymykset tulevat julkisen huomion kohteeksi. Tällaisena aikana Thessalonikin toimintasuunnitelman täytäntöönpanon luoma kannustava vaikutus on erittäin tärkeä. Komissio jatkaa alueen vakauttamisen tukemista sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kautta. Lisäksi se tukee alueella toteutettavia toimia Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla.

Puheenjohtajavaltio Itävalta aikoo järjestää Salzburgissa 10. ja 11. maaliskuuta pidettävän epävirallisen ulkoministerikokouksen aikana laajoja keskusteluja Länsi-Balkanista. Tässä yhteydessä voidaan vahvistaa EU:n tavoitteet ja sopia tavoista, joilla EU:n ponnisteluja lujitetaan Länsi-Balkanilla. EU:n tavoitteena on edistää vakautta, turvallisuutta ja hyvinvointia Länsi-Balkanilla lähentämällä aluetta asteittain Euroopan unioniin.

Valmistauduttaessa Salzburgin kokoukseen tässä tiedonannossa arvioidaan Thessalonikin jälkeen tapahtunutta kehitystä ja vahvistetaan konkreettiset toimenpiteet, joilla EU:n politiikkaa ja välineitä tehostettaisiin marraskuussa 2005 annetun laajentumista koskevan komission strategia-asiakirjan mukaisesti. Kuten neuvosto totesi joulukuussa, strategia-asiakirja muodostaa hyvän perustan laajentumiskysymyksistä käytävissä neuvotteluissa vuonna 2006. Jäsenvaltioita pyydetään toteuttamaan tässä asiakirjassa esitetyt toimenpiteet ja varmistamaan tarvittava tuki, jotta EU voi saavuttaa tavoitteensa tällä alueella.

---

[1] Vakautus- ja assosiaatioprosessiin (EU:n Länsi-Balkanilla harjoittama politiikka) kuuluvat Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Serbia ja Montenegro sekä Kosovo, sellaisena kuin se määritellään YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa 1244/99.

--I--

Kolme vuotta Thessalonikin huippukokouksen jälkeen

Saavutettu kehitys ja edessä olevat haasteet

Viimeisten kolmen vuoden aikana Länsi-Balkanin maiden vakautuminen, sovitteluprosessi, sisäiset uudistukset ja alueellinen yhteistyö ovat edistyneet huomattavasti. Tämän ansiosta niiden suhteet EU:hun ovat tiivistyneet.

Viime kuukausina on toteutettu merkittäviä toimia: liittymisneuvottelut aloitettiin Kroatian kanssa, entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle myönnettiin ehdokasmaan asema, vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tekeminen Albanian kanssa on loppusuoralla ja Serbia ja Montenegron sekä Bosnia ja Hertsegovinan kanssa aloitettiin vakautus- ja assosiaatiosopimusta koskevat neuvottelut. Poliittinen prosessi Kosovon tulevaa asemaa koskevan päätöksen tekemiseksi on alkanut. Tällainen kehitys osoittaa alueen kansalaisten ja hallitusten katsovan, että niiden tulevaisuus on valoisampi osana Euroopan poliittista ja taloudellista elämää. Euroopan unioni on osoittautunut sitoutuneensa tämän lähestymistavan tukemiseen. Näistä sitoumuksista pidettiin kiinni koko viime vuoden ajan.

Alue tulee kohtaamaan suuria haasteita lähitulevaisuudessa. Näistä mainittakoon erityisesti Kosovon asemaa koskeva prosessi sekä Serbia ja Montenegron perustuslailliset järjestelyt. Jos nämä kysymykset käsitellään moitteettomasti, kehitys voi olla nopeaa. Jos taas tässä epäonnistutaan, sillä olisi vakavia seurauksia alueen maille, koko alueelle ja Euroopan turvallisuudelle. Bosnia ja Hertsegovinan mahdollinen perustuslakiuudistus on myöskin suuri haaste. EU on sitoutunut antamaan apua näissä perustuslaillisissa kysymyksissä ja maiden asemaa koskevissa kysymyksissä eurooppalaisten ja kansainvälisten normien mukaisesti. Tavoitteena on saavuttaa sopu ja kehittää politiikkoja tällä alueella sekä lähentää maita Euroopan unioniin. EU jatkaa paikan päällä tapahtuvan avustustoimintansa lujittamista ja koordinointia.

EU osallistuu aktiivisesti Kosovon tulevaa asemaa koskevaan prosessiin. Se on nimennyt edustajansa tukemaan YK:n erityislähettilästä. EU:n politiikkoja ja vaikutusvaltaa on käytettävä tasapainoisen ja kestävän ratkaisun saavuttamiseksi. Täten rauha ja vakaus palaisivat Kosovoon ja koko alueelle. EU haluaa myös osallistua tarvittavaan kansainväliseen avustustyöhön sitten, kun päätös Kosovon asemasta on tehty. Komissio tarjoaa poliittista ja teknistä asiantuntemustaan tästä asiasta käytävissä keskusteluissa. Sen on kannettava suuri vastuu siitä, että Kosovon lähentymistä Euroopan unioniin edistävä tulos pannaan täytäntöön.

Alue on edistynyt pysyvän makrotaloudellisen vakauden saavuttamisessa ja sen kilpailukyky on parantunut, mutta edistyminen on kuitenkin ollut epätasaista ja paljon on edelleen tehtävä.

Sitä mukaa kun alueen vakaus paranee ja Kosovon asemaa koskeva prosessi etenee, Länsi-Balkanin maiden on tehostettava uudistuksiaan saavuttaakseen eurooppalaiset normit. Taloudelliset ja sosiaaliset kysymykset ovat etusijalla, sillä heikko talous, korkea työttömyys ja riittämätön sosiaalinen koheesio ovat suuria ongelmia koko alueella. EU:n tällä alueella harjoittamassa politiikassa olisi keskityttävä enemmän tasapainoiseen ja kestävään taloudelliseen kehitykseen. Myös vähäosaisten väestöryhmien ja yhteisöjen olisi päästävä osaksi talouden kasvusta saatavista hyödyistä. Tätä varten olisi pyrittävä torjumaan työttömyyttä, sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistettävä työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua.

Länsi-Balkanin maiden kanssa joulukuussa 2005 solmituissa Eurooppa-kumppanuuksissa ja liittymiskumppanuuksissa määritellään ensisijaiset tavoitteet, joihin näiden maiden olisi

keskityttävä lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Näiltä osin saavutettu edistys ja vakautus- ja assosiaatiosopimusten tyydyttävä täytäntöönpano parantavat maiden mahdollisuuksia edetä vaiheesta toiseen komission marraskuussa 2005 laatiman laajentumista koskevan strategia-asiakirjan mukaisesti.

Thessalonikin toimintasuunnitelman täytäntöönpano

EU:n Thessalonikin toimintasuunnitelmassa antamat sitoumukset on suurelta osin täytetty tai ovat lähellä toteutumista. Länsi-Balkanin maat ovat edenneet huomattavasti Thessalonikin sitoumusten täyttämisessä. Lisäponnisteluja tarvitaan kuitenkin edelleen Thessalonikin toimintasuunnitelman edistämiseksi.

Poliittinen vuoropuhelu ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) alalla tehtävä yhteistyö ovat lisääntyneet:

– *EU:n ja Länsi-Balkanin välinen poliittinen foorumi* on perustettu, ja ulko-, oikeus- ja sisäministereiden välillä on pidetty vuosikokouksia. Poliittisten johtajien tasolla kokoontuva troikka on neuvotellut vuosittain YK:n yleiskokouksen yhteydessä. Näissä kokouksissa on yleensä saavutettu aiotut tavoitteet. Konkreettisiin toimintasuunnitelmiin ja suoritteisiin olisi keskityttävä nykyistä tarmokkaammin, jotta niiden vaikutus olisi tehokkaampi.

– Länsi-Balkanin maita on vuoden 2004 alusta alkaen pyydetty puoltamaan YUTP:n alaan kuuluvia *yhteisön kantoja, virallisia yhteydenottoja ja julistuksia*, mikä onkin tapahtunut useimmissa merkittävissä tapauksissa

– Bosnia ja Hertsegovinan sekä Serbia ja Montenegron kanssa on käynnistetty *kahdenvälinen poliittinen vuoropuhelu*, ja niiden kanssa järjestetään vuosittain ministeritason troikkakokouksia. Poliittinen vuoropuhelu on siis Albanian, Kroatian ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian tapaan saatu toteutettua myös näiden maiden kanssa.

Thessalonikin toimintasuunnitelmassa vahvistettu tavoite lisätä EU:n tukea toimielinten kehittämiseen sekä yhteisön ohjelmien käynnistämiseen ja virastojen perustamiseen Länsi-Balkanilla on joko saavutettu tai lähellä toteutumista. Sama pätee myös useisiin kauppatoimenpiteisiin, Länsi-Balkanin maiden osallistumiseen pienyrityksiä koskevaan eurooppalaiseen peruskirjaan ja ylimääräiseen rahoitustukeen. Alueellisen yhteistyön osalta on toteutettu merkittäviä toimia. Tilanne näillä aloilla ja seuraavat vaiheet esitetään jäljempänä.

Komissio käy säännöllisesti taloudellista vuoropuhelua kunkin Länsi-Balkanin maan kanssa. Tarkoitus on aloittaa se myös Bosnia ja Hertsegovinan kanssa keväällä. Vastaavaa vuoropuhelua käydään Kosovon kanssa.

Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden aloilla on edetty merkittävällä tavalla, sillä esim. järjestäytynyttä rikollisuutta vastaan on toteutettu toimia, oikeuslaitoksen valmiuksia on lisätty, yhteistyö poliisin ja syyttäjien välillä on lisääntynyt, huumeiden salakuljetusta koskeva toimintasuunnitelma on laadittu, rahanpesun ja laittoman maahanmuuton torjumista koskevia toimenpiteitä on toteutettu ja Ohridin konferenssissa rajaturvallisuuden ja rajavartioinnin osalta vahvistetut sitoumukset on täytetty. Monet tällä alalla toteutetut toimenpiteet ovat saaneet yhteisön tukea. Ponnisteluja on kuitenkin lisättävä.

EU on perustanut vuonna 2004 parlamentaarisen sekavaliokunnan sekä Kroatian että entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa. Nämä valiokunnat ovat kokoontuneet

säännöllisesti. Albanian, Bosnia ja Hertsegovinan, Serbia ja Montenegron ja Kosovon parlamenttien kanssa on pidetty säännöllisesti kokouksia.

EU osallistuu edelleen aktiivisesti rauhanturvatehtäviin ja konfliktien estämiseen. Se otti vastuulleen aiemmin Naton johtaman sotilasoperaation entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa sekä Bosnia ja Hertsegovinassa ja sen poliisioperaatiot jatkuvat molemmissa maissa. EU:n tarkkailumissio on jatkanut toimintaansa kaikissa muissa maissa paitsi Kroatiassa. EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivalla pääsihteerillä on erityisedustajat Sarajevossa ja Skopjessa. Marraskuussa 2005 nimitettiin yhteinen EU:n erityisedustaja ja komission lähetystön päällikkö entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan.

EU on tukenut Kosovon asiaa vuonna 1999 puhjenneen konfliktin alusta alkaen ja käyttänyt huomattavia poliittisia ja taloudellisia resursseja saavuttaakseen siellä pysyvän rauhan ja demokratian ja helpottaakseen Kosovon etenemistä kohti demokraattista ja monietnistä yhteiskuntaa. EU on tukenut Yhdistyneiden Kansakuntien Kosovon-siviilioperaatiota (UNMIK) mm. perustamalla sen taloutta koskevan IV pilarin ja rahoittamalla sen hallintomenoja. Se on tehnyt tiivistä yhteistyötä itsehallinnon väliaikaisten toimielinten kanssa. EU on tähän mennessä myöntänyt Kosovolle tukea yli 1,6 miljardia euroa.

Komission vuosikertomuksissa, joista uusimmat ovat 9. marraskuuta 2005 tehdyt edistymiskertomukset, on tarkkoja arvioita sekä alueen vakauden osalta saavutetusta kehityksestä että aiheutuneista viivästyksistä. Ponnisteluja olisi lisättävä erityisesti pakolaisten paluun, koulutuksen kautta saavutettavan sovun, sosiaalisen kehityksen ja kulttuurin aloilla. Eräät maat eivät vielä tee täysimääräistä yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tehtyjä rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuin kanssa. Tuki sotarikostuomioistuimelle, jonka osapuolia kaikki Länsi-Balkanin maat ovat, ei ole eräissä tapauksissa ollut asiaa koskevien EU:n päätösten mukaista.

--II--

Vakautus- ja assosiaatioprosessi on Thessalonikin toimintasuunnitelman tukemana osoittautunut tehokkaaksi tavaksi toteuttaa EU:n poliittisia toimia Länsi-Balkanilla. Se on osa laajentumisprosessia ja muodostaa puitteet näiden maiden lähentymiselle unioniin aina jäsenyyteen saakka. Sen täytäntöönpano edellyttää kuitenkin lisäponnisteluja useilla aloilla viime aikoina saatujen kokemusten ja edessä olevien haasteiden vuoksi. Nämä alat ja ehdotettavat seuraavat vaiheet esitetään jäljempänä.

Esteiden poistaminen kaupalta ja investoinneilta; taloudellinen ja sosiaalinen kehitys

Kaupan ja investointien kehittyminen riippuu ratkaisevasti poliittisesta vakaudesta, yleisistä talouden toimintaolosuhteista sekä kussakin maassa ja koko alueella toteutettavien uudistusten etenemisestä. Makrotaloutta on pyrittävä vakauttamaan edelleen erityisesti finanssi- ja rahapolitiikan osalta. Alueelle olisi luotava kestävää kasvua edistävä toimintaympäristö. Rakenneuudistuksia on toteutettava päättäväisesti, jotta markkinoiden toiminta ja kilpailukyky paranisivat. Erityisesti valtion omistamien yritysten rakenneuudistusta ja yksityistämistä sekä toimielinten ja oikeuslaitoksen toiminnan kehittämistä olisi jatkettava. Myös työmarkkinoita on syytä uudistaa. Näiltä osin saavutetut parannukset ovat kaikkein tärkeimpiä tavoitteita. Huomattavasta edistyksestä huolimatta alueen uudistusprosessi edellyttää lisäponnisteluja.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset sekä autonomiset kauppatoimenpiteet

Vapaakaupan EU:n kanssa luovia vakautus- ja assosiaatiosopimuksia koskevat neuvottelut ovat edenneet eri tahdissa Albanian, Serbia ja Montenegron sekä Bosnia ja Hertsegovinan kanssa. Sopimukset on jo tehty Kroatian ja entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa. Nämä sopimukset edistävät kaupan yhdentymistä, kotimaisia uudistuksia ja lähentymistä Euroopan unioniin lähinnä sen vuoksi, että niissä määrätyissä lausekkeissa kannustetaan lähentämään lainsäädäntöä yhteisön säännöstöön ja lisäämään hallinnollisia valmiuksia.

Koko Länsi-Balkanilla sovellettavien autonomisten kauppatoimenpiteiden ansiosta käytännössä lähes kaikki tältä alueelta peräisin olevat tuotteet voidaan tuoda tullitta EU:n markkinoille. Näiden kauppaetuuksien ansiosta Länsi-Balkanin maiden vienti EU:hun on kasvanut vuosittain keskimäärin 8 prosenttia (2000–2004). Toimenpiteet uudistettiin hiljattain kestämään vuoden 2010 loppuun saakka[2].

Autonomiset kauppatoimenpiteet, vakautus- ja assosiaatiosopimuksen asianomaiset määräykset ja muut kauppajärjestelyt muodostavat suotuisat puitteet kaupan kehittämiselle EU:n ja Länsi-Balkanin välillä, mikä puolestaan edistää alueella tehtäviä ulkomaisia suoria investointeja ja yleisesti ottaen koko talouden kehitystä.

Jotta näistä puitteista voitaisiin saada täysi hyöty, maiden on jatkettava talouksiensa rakenneuudistusta, parannettava kilpailukykyään ja lisättävä hallinnollisia valmiuksiaan. Liittymiskumppanuuksissa edellytettävä lähentyminen kauppaa koskevaan yhteisön säännöstöön (erityisesti tulli-, teollisuus-, terveys-, kasvinterveys- ja eläinlääkintäaloilla) on tältä osin keskeisessä asemassa. Komissio jatkaa teknisen avun antamista Länsi-Balkanille tällä alalla.

Diagonaalinen kumulaatio

Komissiota kehotettiin Thessalonikissa laajentamaan yleiseurooppalaista diagonaalista alkuperäkumulaatiota siten, että se koskisi myös tämän alueen maita. Tämän olisi tapahduttava kaikkia asiaa koskevia yhteisön politiikkoja noudattaen ja maiden hallinnollisten valmiuksien rajoissa. Yleiseurooppalaista kumulaatiota laajennetaan parhaillaan koskemaan Barcelonan prosessiin kuuluvia maita, mikä johtaa ”yleiseurooppalaisen Euro–Välimeri-kumulaation” syntymiseen. Länsi-Balkanin maiden sisällyttäminen tähän uuteen järjestelmään on EU:n strateginen tavoite.

Koska uusien osapuolten mukaan ottaminen tässä vaiheessa uuteen järjestelmään viivästyttäisi sen täytäntöönpanoa, komissio suunnittelee parhaillaan diagonaalisen alkuperäkumulaatiovyöhykkeen perustamista EU:n ja sellaisten Länsi-Balkanin maiden välille, jotka ovat tehneet EU:n kanssa vapakauppasopimuksen (tällä hetkellä Kroatia ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia). Asianomaisten osapuolten lukumäärän ja alueellisen yhdentymisen syvyyden vuoksi tästä aloitteesta saataneen hyötyjä melko pian. Toisessa vaiheessa Länsi-Balkanin maat voisivat liittyä yleiseurooppalaiseen diagonaaliseen Euro–Välimeri-kumulaatioon heti, kun tämä uusi järjestelmä osoittautuu toimintakelpoiseksi. Tällöin olisi noudatettava periaatteita ja menettelyjä, joita sovelletaan sellaisiin järjestelmään osallistuviin muihin maihin, jotka eivät ole EU:n jäsenvaltioita.

---

[2] Neuvoston asetus (EY) N:o 1946/2005, 14.11.2005, EUVL L 312/2005.

Alueellisen kaupan yhdentyminen

Alueellisen kaupallinen yhdentyminen on erittäin tärkeätä Länsi-Balkanille ja yksi keskeisimmistä tekijöistä tätä aluetta koskevassa EU-politiikassa.

Kauppa on kehittynyt huomattavasti Länsi-Balkanin alueella. Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen mukaiset vapaakauppasopimukset on nyt tehty. Tämän ansiosta mm. keskinäinen kauppa on lisääntynyt huomattavasti. Alueen sisäisessä kaupassa ei kuitenkaan ole vielä käytetty hyväksi kaikkia tarjolla olevia mahdollisuuksia ja eräissä tapauksissa kahdenvälisten sopimusten täytäntööpano on ollut epätyydyttävää. Komissio on valmis tekemään yhteistyötä Länsi-Balkanin maiden kanssa tunnistaakseen mahdolliset esteet näiden sopimusten moitteettomalle täytäntöönpanolle sekä ratkaistakseen tällaiset ongelmat.

Kaakkois-Euroopan kauppaministerit käynnistivät Sofiassa kesäkuussa 2005 pitämässään kokouksessa prosessin yhdistääkseen voimassa olevat kahdenväliset vapaakauppasopimukset yhdeksi alueelliseksi vapaakauppasopimukseksi. Prosessi on tarkoitus saada päätökseen vuoden 2006 puoliväliin menneessä ja sopimuksen on määrä tulla voimaan vuonna 2007. Ne sopivat myös panevansa täytäntöön ohjelman alentaakseen tai poistaakseen muut kuin tariffiin perustuvat esteet ja yhdenmukaistaakseen palvelukauppaa koskevia asetuksia. Komissio tukee näitä aloitteita ja antaa edelleen neuvoja ja teknistä tukea, jotta alueen sisäinen yhdentyminen voitaisiin hoitaa siten, että se tukee yhdentymistä Euroopan unioniin.

Liittyminen WTO:hon

Komissio tukee voimakkaasti Bosnia ja Hertsegovinan sekä Serbia ja Montenegron liittymistä Maailman kauppajärjestöön (WTO). WTO-jäsenyys on tärkeä askel kohti taloudellista uudistusprosessia. Komissio jatkaa teknisen tuen antamista tätä tarkoitusta varten.

Tukivälineiden mukaisesti järjestettävät tarjouskilpailut

Thessalonikissa vahvistetun sitoumuksen mukaisesti EY:n tukea koskevat asetukset ja säännöt on muutettu siten, että Länsi-Balkanin toimijat voivat osallistua liittymistä valmistelevien välineiden mukaisesti järjestettyihin tarjouskilpailuihin[3]. Vastaavanlaiset säännökset sisältyvät komission ehdotuksiin, jotka koskevat vuoden 2006 jälkeen käyttöön otettavia liittymistä valmistelevia rahoitusvälineitä (IPA) ja EU:n itäisille ja Välimeren naapurimaille myönnettävän avun kattavaa Euroopan naapuruuspoliittista kumppanuusvälinettä (ENPI)[4].

Pienet ja keskisuuret yritykset

Suotuisien toimintaolosuhteiden luominen pienille ja keskisuurille yrityksille on erittäin tärkeätä, jotta Länsi-Balkanin taloudet voisivat kasvaa kestävällä tavalla. Uudistuspyrkimyksissä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tähän alaan.

Länsi-Balkanin maat liittyivät pienyrityksiä koskevaan eurooppalaiseen peruskirjaan Thessalonikin huippukokouksessa. Alueen maat ovat saaneet hyötyä peruskirjasta, vaikkakin hyödyt ovat vaihdelleet maittain.

Lokakuussa 2005 hyväksytyssä ”Belgradin julistuksessa” Länsi-Balkanin maat pyysivät komissiota jatkamaan peruskirjaprosessia Thessalonikin toimintasuunnitelmassa vahvistetun

---

3 Neuvoston asetus (EY) N:o 769/2004, 21.4.2004, EUVL L 123/2004.

4 KOM(2004) 627 lopullinen (16 artikla) ja KOM(2004) 628 lopullinen (21 artikla).

kolmen vuoden määräajan jälkeen. Vuonna 2006 komissio myöntyikin läheisessä yhteistyössä puheenjohtajavaltiona toimivan Itävallan, OECD:n ja Euroopan koulutussäätiön kanssa jatkamaan prosessia ainakin kolmen vuoden ajan.

Komissio tukee Euroopan Kaakkois-Euroopparahastoa (EFSE), jonka kansainväliset ja kansalliset rahoittajat perustivat joulukuussa 2005 ja josta myönnetään kehitysrahoitusta erityisesti pienille yrityksille, mikroyrityksille ja yksityisille kotitalouksille paikallisten rahoituslaitosten kautta. Komissio suunnittelee tukevansa rahastoa noin 60 miljoonalla eurolla vuonna 2006.

Lissabonin toimintasuunnitelma

Lissabonin toimintasuunnitelman tavoitteena on tehdä EU:n taloudesta kilpailukykyisempi osaamistalous, jolla tuetaan kestävää kehitystä ja sosiaalista koheesiota. Sen tavoitteet ovat relevantteja myös Länsi-Balkanille. Alueen maiden olisi vähitellen saavutettava nämä tavoitteet ottaen huomioon maiden talouksien kehitystaso ja se, missä määrin ne ovat lähestyneet Euroopan unioniin. Lissabonin tavoitteet eivät ole lisävaatimuksia eivätkä taloudellisia tavoitteita, vaan komissio pyrkii varmistamaan, että sen tällä alueella harjoittamat politiikat vastaavat myös Lissabonin toimintasuunnitelman mukaisia toimenpiteitä, joita voidaan pitää ensisijaisina tavoitteina Eurooppa-kumppanuuksissa ja liittymiskumppanuuksissa. Länsi-Balkanin maiden olisi siis otettava uudistuksissaan huomioon EU:n Lissabonin tavoitteet.

Sosiaalipolitiikka ja työllisyys

Sosiaalisen osallisuuden ja sosiaalisen integraation edistäminen on yksi ensisijaisista tavoitteista Länsi-Balkanilla. Tällöin on erityisesti keskityttävä muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin ja alueisiin, joihin taloudelliset, sosiaaliset ja etniset levottomuudet ovat vaikuttaneet eniten. Komissio kannustaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua alueella, jotta varmistettaisiin, että työmarkkinaosapuolia kuullaan taloudellisten muutosten yhteydessä. Komissio järjesti sosiaalista osallisuutta koskevan foorumin Tiranassa kesäkuussa 2005 (yhdessä YK:n kehitysohjelman kanssa) ja työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua koskevan korkean tason konferenssin Skopjessa lokakuussa 2005. Puheenjohtajavaltio Itävalta ja komissio järjestävät Länsi-Balkanin maiden työministereiden ja työmarkkinaosapuolten välillä epävirallisen tapaamisen kesäkuussa 2006 Genevessä. Komissio jatkaa tuen antamista tällä alalla.

Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen mukaisesti työllisyyspolitiikasta laaditut maakertomukset ja Euroopan koulutussäätiön valmistelemat työmarkkinakatsaukset ovat tärkeitä maiden strategisen asiantuntemuksen ja valmiuksien lisäämiselle. Komissio käyttää niitä perustana kehittäessään liittymistä valmistelevaa yhteistyötä työllisyysalalla.

Viisumipolitiikka ja henkilöiden liikkumisen helpottamiseen tähtäävät toimet

EU muistutti Thessalonikissa, kuinka tärkeinä Länsi-Balkanin kansalaiset ja hallitukset pitävät viisumijärjestelmän vapauttamista. EU totesi, että edistyminen riippuu siitä, missä tahdissa nämä maat toteuttavat merkittäviä uudistuksia esim. oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseksi, järjestäytyneen rikollisuuden, korruption ja laittoman maahanmuuton torjumiseksi sekä rajavalvonnan ja asiakirjojen luotettavuuden osalta tarvittavien hallinnollisten valmiuksiensa lisäämiseksi. Komissio on keskustellut kunkin Länsi-Balkanin

maan kanssa tarpeesta käsitellä nämä kysymykset konkreettisesti. Keskusteluissa kävi selväksi, että tarvittavat uudistukset edellyttävät kyseisiltä mailta huomattavia ponnistuksia. Viisumivelvollisuuden poistaminen on pitkän aikavälin kysymys.

Viisumin myöntämismenettelyjä voitaneen kuitenkin tällä välin keventää, mikä helpottaisi matkustamista Länsi-Balkanilta EU:hun ja Schengen-alueelle[5]. Jäsenvaltiot ja komissio sopivat joulukuussa 2005 viisumimenettelyn keventämisen osalta noudatettavasta yhteisestä lähestymistavasta marraskuussa 2004 hyväksytyn Haagin ohjelman mukaisesti. Kutakin maata käsitellään erikseen. EU ottaa tässä yhteydessä huomioon erityissuhteet, jotka sillä on tiettyjen maiden kanssa (ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat).

Tässä yhteydessä komissio suunnittelee aloittavansa alustavat keskustelut Länsi-Balkanilla. Ne käytäisiin ensin entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa vuoden 2006 alussa. Tarkoituksena on, että tämän vuoden aikana neuvostolle esitetään Länsi-Balkanin maita koskevat neuvotteluohjeluonnokset.

Viisumimenettelyjen keventämistä koskevien keskustelujen eteneminen riippuu siitä, miten takaisinottosopimuksista Euroopan yhteisön kanssa käytävät neuvottelut ja asianomaisilla aloilla tehtävät uudistukset etenevät. Komissio suunnittelee myös esittävänsä keväällä 2006 ehdotuksen, jolla pyritään mm. yksinkertaistamaan ja nopeuttamaan viisumien myöntämismenettelyjä paikallisissa konsulaateissa.

Erityistoimia on toteutettu tutkija- ja opiskelijavaihdon edistämiseksi. Kolmansien maiden opiskelijoiden mahdollisuutta saada oleskelulupa Euroopan unionissa helpottava direktiivi annettiin joulukuussa 2004. Vastaavanlaiset tutkijoita koskevat säännökset sisältävä direktiivi annettiin lokakuussa 2005.

Odotettaessa tutkijoita koskevan direktiivin siirtämistä osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä annettiin neuvoston suositus, jossa kannustetaan jäsenvaltioita soveltamaan eräitä direktiivin osia ennen niiden siirtämistä osaksi kansallista lainsäädäntöä. Neuvosto antoi syyskuussa 2005 toisen suosituksen, jolla pyritään helpottamaan tutkijoiden lyhytaikaista oleskelua Schengenin alueella. Tässä suosituksessa kehotetaan jäsenvaltioita myöntämään jo nyt tutkijoille toistuvaisviisumit koko sen hankkeen ajaksi, johon he osallistuvat, ja luopumaan viisumista perittävistä maksuista.

Komissio on tehnyt ehdotuksen paikallista rajaliikennettä koskevan järjestelyn perustamiseksi jäsenvaltioiden ulkorajoilla. Tässä järjestelyssä raja-alueiden asukkaat (myös EU:n ja Länsi-Balkanin maiden välisellä raja-alueella asuvat) voisivat saada luvan ylittää raja ilman viisumia. Euroopan parlamentin ja neuvoston odotetaan hyväksyvän ehdotuksen muodollisesti helmikuuhun 2006 mennessä[6].

EU:n tunnettuuden lisääminen kansalaisten ja toimielinten keskuudessa

Osallistuminen yhteisön ohjelmiin ja virastojen toimintaan

Thessalonikin toimintasuunnitelmaa ja sitä seurannutta komission tiedonantoa[7] täydentäen tarvittava oikeusperusta on nyt vahvistettu ja Länsi-Balkanin yksityishenkilöt ja toimielimet

---

5 Kroatialaisilta ei enää vaadita viisumia.

6 Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi paikallista rajaliikennettä koskevan järjestelyn käyttöönotosta jäsenvaltioiden maaulkorajoilla sekä Schengenin yleissopimuksen ja yleisen konsuliohjeiston muuttamisesta (KOM(2005) 56, 23.2.2005).

7 Komission tiedonanto ”Länsi-Balkanin maiden yhteisön ohjelmiin ja virastojen toimintaan osallistumiseen liittyvät valmistelut” (KOM(2003) 748, 3.12.2003).

voivat osallistua *yhteisön ohjelmiin*. EU:n kunkin maan kanssa tekemät puitesopimukset tulivat voimaan vuoden 2005 puolivälissä.

Yhteisön ohjelmiin osallistumalla Länsi-Balkanin maat voivat saada jalansijaa EU:ssa ja helpottaa tietotaitojen ja parhaiden käytänteiden vaihtoa. Useimmat yhteisön ohjelmat on tarkoitus uudistaa tai tarkistaa vuodesta 2007 alkaen. Länsi-Balkanin mailla on tällöin mahdollisuus päästä aktiivisemmin mukaan yhteisiin hankkeisiin esim. ympäristön, energian, liikenteen, tutkimuksen, kulttuurin ja joukkoviestimien aloilla.

Yhteisön ohjelmat ovat pääasiassa sisäisiä ohjelmia, jotka on tarkoitettu EU:n kansalaisille ja toimielimille. Niiden laajentaminen koskemaan jotakin kumppanimaata edellyttää useiden vaatimusten täyttymistä. Tällaisia vaatimuksia ovat esim. kumppanimaan riittävä rahoitusosuus ja riittävät hallinnolliset valmiudet. Sen vuoksi kunkin maan on arvioitava omat tarpeensa huolellisesti ja valittava ohjelmat, jotka parhaiten vastaavat niiden tavoitteita ja joilla saadaan todellista lisäarvoa, mikä on erityisesti Eurooppa-kumppanuuksien tavoitteiden mukaista. Täytäntöönpanon olisi tapahduttava asteittain ja sitä olisi valmisteltava asianmukaisella tavalla.

Komissio on myös täydentänyt ehdotuksiaan siten, että Länsi-Balkanin maat otettaisiin mukaan yhteisön virastojen toimintaan. Sen ohella, että Länsi-Balkanin maita ollaan parhaillaan ottamassa mukaan Euroopan ympäristöviraston pääasiallisiin tehtäviin, komissio tukee niiden eräiden yhteisön virastojen kanssa järjestämiä työohjelmia vuodesta 2006 alkaen[8].

<u>*Koulutus ja tutkimus*</u>

Länsi-Balkanin maiden kanssa tehtävä *koulutus- ja tutkimusyhteistyö* on ollut merkittävää viime vuosina. Komissio on tukenut tätä useilla eri ohjelmilla: Tempus (korkeakoulutus), Erasmus Mundus (opiskelijastipendit), Youth, kuudes tutkimuksen puiteohjelma (FP6) ja yhteisen tutkimuskeskuksen toimet. Tukea on saatu myös Euroopan koulutussäätiöltä. Tempus-ohjelmasta oli vuosiksi 2001–2005 varattu Länsi-Balkania varten 83 miljoonaa euroa stipendeihin ja liikkuvuusapurahoihin. Joka vuosi jopa 250 opiskelijaa ja yli 1 000 opettajaa ja opetushenkilöstöön kuuluvaa henkilöä osallistui näiden varojen avulla EU:ssa tai muualla Länsi-Balkanilla järjestettävään opetukseen tai koulutukseen. Vuosina 2003–2004 noin 2 200 Länsi-Balkanilla asuvaa nuorta osallistui Youth-ohjelmaan, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin edeltäneiden kolmen vuoden aikana[9].

Thessalonikin huippukokouksen jälkeen jäsenvaltioiden, ehdokasmaiden ja Länsi-Balkanin maiden välillä laaditussa TTK-toimintasuunnitelmassa todettiin, kuinka tutkimus voi edistää talouden kehitystä ja helpottaa integraatiota. Toimintasuunnitelma oli tärkeässä osassa yhdennettäessä Länsi-Balkan paremmin eurooppalaiseen tutkimusalueeseen. Vuodesta 2002 vuoteen 2005 Länsi-Balkanin maista oli noin 120 osanottajaa (tutkimusyksikköjä ja toimielimiä) 51 hankkeessa, jotka oli rahoitettu kuudennesta puiteohjelmasta (FP6).

Yhteinen tutkimuskeskus on viime vuosina kouluttanut useita satoja Länsi-Balkanin asiantuntijoita seminaareissaan ja kursseillaan, ja se on alkanut ottaa Länsi-Balkanin organisaatioita mukaan eurooppalaisiin tutkimusverkkoihinsa ja -hankkeisiinsa.

Länsi-Balkanin maat toivoivat, että näihin aloihin panostettaisiin ennen kaikkea myöntämällä enemmän stipendejä. Komissio aloittaakin konsultaatiot vuosina 2006–2010 noudatettavista uusista suuntaviivoista ja aikoo keskustella niistä EU:n ja Länsi-Balkanin maiden tiede- ja

---

8 PHARE- ja CARDS 2005 -ohjelmien mukaiset toimet.

9 Vuotuinen keskiarvo.

opetusministerien kokouksessa 17. maaliskuuta 2006. Tämä konferenssi on myös hyvä tilaisuus jäsenvaltioille antaa tietoja kahdenvälisistä ohjelmistaan ja mahdollisesti lisätä jo nyt huomattavia ponnistelujaan.

Komissio tarkastelee uudelleen Tempus- ja Erasmus Mundus -ohjelmista rahoitettavia toimia ja parantaa opettajien, perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden ja jatko-opiskelijoiden vaihtomahdollisuuksia vuodesta 2007 alkaen. Ensiksi Erasmus Mundus -ohjelmasta tarjotaan vuonna 2006 noin sadalle Länsi-Balkanin maan opiskelijalle mahdollisuus suorittaa jatko-opintoja EU:ssa erityisen korkeaprofiilisissa maisterikoulutusohjelmissa. Komissio ehdottaa myös uuden stipendijärjestelmän luomista perustutkintoa suorittaville opiskelijoille Tempus-ohjelman lakattua vuoden 2006 jälkeen. Niissä ohjelmissa, jotka korvaavat nykyiset Socrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmat vuonna 2006, suositaan asteittaista osallistumista siten, että tarpeet ja rajoitteet räätälöidään kunkin maan osalta esim. ottamalla huomioon niiden hallinnolliset valmiudet. Komissio luo myös uusia mahdollisuuksia osallistua Youth-ohjelmaan. Euroopan koulutussäätiö tukee edelleen Länsi-Balkanin kumppanimaiden opetus- ja koulutusjärjestelmiä.

Tutkimuksen osalta EU suunnittelee jatkavansa ja tehostavansa Länsi-Balkanin tutkimusyhteisöä kannustavia toimiaan seitsemännestä puiteohjelmasta (2007–2013). Yhteisen tutkimuskeskuksen ja Länsi-Balkanin maiden välistä sujuvaa yhteistyötä jatketaan. Komissio tutkii myös, kuinka alueen tutkimusyhteisö voisi parhaiten hyödyntää tarjolla olevat mahdollisuudet. Se saattaa antaa tukea osaamiskeskusten valmiuksien lisäämiseen alueella. Alueen yhdentämiseksi syvemmin eurooppalaiseen tutkimusalueeseen komissio harkitsee ”ohjaussuunnitelman” laatimista, jossa esitettäisiin konkreettiset tarpeet sekä tavat, joilla nämä tarpeet voidaan tyydyttää.

Hallintojen valmentaminen Euroopan integraatioon

Länsi-Balkanin maiden hallinnollisten ja oikeudellisten valmiuksien kehittäminen ja niiden nopea lähentyminen yhteisön lainsäädäntöön ovat erittäin tärkeitä.

Kummihankkeissa jäsenvaltioiden asiantuntijat ja neuvonantajat siirtyvät pitkäksi aikaa kohdemaiden hallintojen palveluun niiden hallinnollisten ja institutionaalisten valmiuksien parantamiseksi. Tällaisia hankkeita oli Länsi-Balkanilla 25 vuosina 2000–2002, mutta vuosina 2003–2005 niitä oli jo 40. Toiminnan laajentamista Kosovoon harkitaan parhaillaan.

Teknisen avun tiedonvaihtotoimisto (TAIEX) aloitti toimintansa alueella vuonna 2004 ja vuoden 2005 loppuun mennessä se oli järjestänyt yli 300 tukitointa, jotka koskivat yli 6 000:ta valtionhallinnon, elinkeinoyhdistyksen, oikeuslaitoksen tai eduskuntalaitoksen toimihenkilöä. Ensimmäinen vaihe sisälsi Brysselissä useille maille järjestettyjä johdantoseminaareja yhteisön lainsäädännöstä. Tämän jälkeen noudatetaan tarveohjattua lähestymistapaa Länsi-Balkanilla jolloin saavutetaan laajempi yleisö.

Komission valmistelutyö Thessalonikin toimintasuunnitelmassa mainitun julkishallinnon uudistukseen keskittyvän alueellisen korkeakoulun perustamiseksi on edistynyt. Ensimmäiset kurssit voitaneen järjestää ennen vuoden 2006 loppua.

EU jatkaa tulli- ja veroasioiden tukiohjelmiaan (CAFAO) ja harkitsee niille keskipitkän ja pitkän aikavälin vaihtoehtoja, jotka parantaisivat paikallishallintojen omavastuullisuutta.

Vapaiden, riippumattomien ja ammattitaitoisten joukkotiedotusvälineiden tukeminen

Vapaat, riippumattomat ja ammattitaitoiset joukkotiedotusvälineet on ehdottomasti kehitettävä, jotta Länsi-Balkanilla saavutettaisiin pysyvä vakaus ja alueen maiden demokratiat

olisivat toimivia. Tietämyksen lisääminen eurooppalaisen median normeista tällä alueella ja alan uudistaminen ovat molemmat tärkeitä tavoitteita.

Komissio käynnisti yhdessä Euroopan neuvoston kanssa joukkotiedotusvälineiden uudistusta koskevan alueellisen aloitteen vuonna 2004. Siihen osallistuu hallitusten, lähetystoimintaa sääntelevien viranomaisten, julkisten yleisradioyhtiöiden ja muiden asianomaisten osapuolten edustajia. Toistaiseksi on järjestetty kolme alueellista tapahtumaa (Belgradissa ja Skopjessa vuonna 2004 ja Sarajevossa vuonna 2005). Tämän aloitteen mukaisesti Länsi-Balkanin maat allekirjoittivat yhteistyöpöytäkirjan kyseisten maiden lähetystoimintaa sääntelevien elinten ja julkisten yleisradioyhtiöiden kanssa. Komissio jatkaa tätä alueellista aloitetta vuonna 2006 ja tukee näitä maita niiden pyrkimyksissä omaksua eurooppalaiset normit.

Alueellinen yhteistyö

Alueellisessa yhteistyössä on edistytty huomattavasti[10]. Maat ymmärtävät yhä paremmin, ettei alueellinen yhteistyö ole pelkästään EU:n asettama vaatimus vaan se on myös niiden oman edun mukaista ja että se on jo tuottanut konkreettisia tuloksia. Alueellisen yhteistyön tärkeys Euroopan integraatioprosessissa ymmärretään nyt paremmin.

Thessalonikin huippukokouksen jälkeen alueellista yhteistyötä koskeva suunnitelma on edennyt. Kaakkois-Euroopan vakaussopimus ja muut alueelliset aloitteet ovat täydentäneet tätä suunnitelmaa merkittävällä tavalla. Useat alueella sijaitsevat keskukset tukevat yhteistyötä, mikä osoittaa, että omavastuullisuus on parantunut. Näitä keskuksia ovat mm. Belgradissa sijaitseva liikenneobservatorio, Zagrebissa sijaitseva Sava-joen komissio, Wienissä sijaitseva energiasihteeristö sekä Skopjessa sijaitseva maahanmuuttoa, turvapaikkaa ja pakolaisia koskevan alueellisen aloitteen aluekeskus (MARRI).

Tässä vaiheessa on tärkeää jatkaa alulle pantujen toimien täytäntöönpanoa, keskittyä konkreettisiin tuloksiin ja kohdata useat edessä olevat haasteet. Seuraavat toimet ovat erityisen tärkeitä:

– *Pakolaisten paluu* on jo pitkään ollut tärkeä kysymys tällä alueella. Kysymys on edennyt uuteen vaiheeseen tammikuussa 2005 annetun Sarajevon julistuksen vuoksi. Kyseisessä julistuksessa Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia sekä Serbia ja Montenegro sitoutuivat komission ja muiden kansainvälisten osapuolten tukemina yhdistämään voimavaransa kysymyksen ratkaisemiseksi ennen vuoden 2006 loppua

– *Oikeuden, vapauden ja turvallisuuden* aloilla on käynnistetty useita aloitteita järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi ja rajavartioinnin tehostamiseksi. Tärkeimmät haasteet ovat poliisin ja tullin rajatylittävien yhteistyövalmiuksien parantaminen, valtioiden rajat ylittävän rikollisuuden alueellisen torjuntakeskuksen tukeminen ja aluesyyttäjien välisen yhteistyön tehostaminen järjestäytynyttä rikollisuutta ja korruptioon liittyvää rikollisuutta koskevissa tapauksissa. Hiljattain päätökseen saatettua turvapaikkoja, maahanmuuttoa ja viisumipolitiikkaa koskevaa aluehanketta olisi nyt täydennettävä kansallisella tasolla toteutettavilla toimenpiteillä

– *Parlamentaarinen yhteistyö* on lisääntynyt huomattavasti. Tämä on hiljattain perustettujen Länsi-Balkanin maiden parlamenttien Euroopan integraatiota käsittelevän valiokunnan ja Cetinjen parlamentaarisen foorumin ansiota. Seuraavassa vaiheessa olisi kehitettävä Kaakkois-Euroopan parlamenttien välillä yhteinen

[10] Kaupan alalla tehtävää alueellista yhteistyötä käsitellään jäljempänä.

strategia, jossa keskitytään Euroopan integraatioon ja jolla annetaan yhteistyölle parlamentaarinen ulottuvuus

- *Energia* on yksi alueellisen yhteistyön parhaiten kehittyneistä aloista. Ateenan prosessi huipentui energiayhteisön perustamissopimuksen allekirjoittamiseen EU:n ja alueen maiden välillä 25. lokakuuta 2005, jolloin luotiin yksi säännelty energia-alue. Riippuen sopimuksen ratifioinnista , se voi tulla voimaan vuoden 2006 alkupuoliskolla, minkä jälkeen sen täytäntöönpano voidaan aloittaa. EU keskittyy yhä enemmän kansainvälisten energiaverkkojen (myös putkistojen) yhteenliitettävyyden varmistamiseen alueella.
- Yhteistyö *maaliikenteen* alalla etenee kesäkuussa 2004 allekirjoitetun Kaakkois-Euroopan keskeisen alueellisen liikenneverkon kehittämistä koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan perusteella. Alueen maat ja Euroopan komissio parafoivat joulukuussa 2005 Euroopan yhteistä ilmailualuetta koskevan sopimuksen ja sen allekirjoittamismenettely käynnistetään piakkoin
- Alueellinen ympäristöalan yhteistyö on käynnistetty. Komissiolla on merkittävä asema kehitettäessä alueellista ympäristön jälleenrakennusohjelmaa, jonka mukaisesti ympäristöalan toimet toteutetaan alueilla. Kaikki alueen maat osallistuvat tähän prosessiin sekä liittymistä valmistelevaan ympäristösääntelyn vaatimustenmukaisuus- ja täytäntöönpanoverkkoon (ECENA).
- Komissio osallistuu *kulttuuriperinnön suojelemiseen ja säilyttämiseen* Länsi-Balkanilla yhdessä Euroopan neuvoston kanssa Kaakkois-Euroopan kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan ohjelman kautta. Yli 160 muistomerkkiä ja muistoaluetta on kunnostettu tai otettu uudelleen käyttöön tässä ohjelmassa. Komissio rahoittaa Kosovossa maaliskuussa 2004 puhjenneissa väkivaltaisuuksissa vahingoittuneiden uskonnollisten paikkojen kunnostamista.

Euroopan unionin sitoutuminen alueelliseen yhteistyöhön tulee tehostumaan tulevaisuudessa, koska alueellinen yhteistyö ja Euroopan integraatio liittyvät läheisesti yhteen. Koko alue otetaan vähitellen mukaan tärkeimpiin EU:n politiikkoihin esim. kaupan, oikeuden, vapauden ja turvallisuuden (ks. edellä) sekä liikenteen, energian ja rajayhteistyön aloilla. Komissio on jo auttanut useita aloja päättäväisellä tavalla ja on valmis tehostamaan tätä entisestään ennen kaikkea sellaisilla aloilla, joilla alueellinen yhteistyö edistää suoraan Euroopan integraatiota ja joilla tällainen yhteistyö on ratkaisevan tärkeää.

Viimeisten kuuden vuoden aikana alueella on tapahtunut mullistavia uudistuksia erityisesti lähentymisessä Euroopan unioniin. Nyt on aika tehdä alueellisesta yhteistyöstä täysin omavastuullinen paikallisella tasolla ja tarkistaa *Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen* asemaa. Jos tämä tehdään asteittain, varmistetaan, että vakaussopimuksen tärkeimmät tehtävät siirtyvät ja järjestelyjen painotus ja yhdenmukaistaminen voidaan tehdä selkeällä tavalla. Kaakkois-Euroopan yhteistyöprosessin (SEECP) asemaa voitaisiin tehostaa, sillä sen todettiin Thessalonikin huippukokouksessa ilmaisevan alueen kansalaisten mielipiteitä. Jotta tämä voisi tapahtua, yhteistyöprosessin asemaa olisi tarkistettava. Komissio tekee tiivistä yhteistyötä Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen osapuolten ja muiden asianomaisten osapuolten kanssa, jotta päätökset voidaan tehdä alueellisessa keskustelufoorumissa toukokuussa 2006.

Rahoitusapu

EU:n Cards-ohjelmasta Länsi-Balkanin maille antamalla rahoitusavulla tuetaan näiden maiden pyrkimyksiä poliittisiin ja taloudellisiin uudistuksiin niiden lähentyessä Euroopan unioniin. Kroatia on ehdokasmaana saanut vuodesta 2005 alkaen liittymistä valmistelevaa apua Phare-, ISPA- ja Sapard-ohjelmista. Euroopan investointipankki myöntää lainoja infrastruktuurihankkeisiin. Eurooppa-kumppanuudet ja liittymiskumppanuudet ovat tärkeimmät Cards-ohjelmasta ja liittymistä valmistelevista välineistä myönnettävää apua ohjaavat tekijät.

Yhteisö antaa huomattavasti tukea tälle alueelle. Vuosina 2000–2006 alueelle myönnettiin 5,4 miljardia euroa. Euroopan investointipankki on myöntänyt lainoja noin 2,0 miljardin euron verran. Tämä apu on eräs suurimmista EU:n kumppanien keskuudessa henkilöä kohden ja avunsaajamaan BKT:tä kohden laskettuna. Vaikka alueelle annettava apu jaksotettiin etupainoisesti vuosikymmenen alussa, jotta väkivaltaisuuksien jälkeiset jälleenrakennus- ja kunnostustyöt saataisiin tehtyä, nykyiset tukitasot ovat edelleen korkeat. Kosovon uudistus on yksi ensisijaisista tavoitteista, minkä vuoksi komissio on myöntänyt sille lisävaroja 25 miljoonaa euroa vuodeksi 2006. Vuosina 2000–2006 unioni on myös antanut yhteensä 873 miljoonaa euroa poikkeuksellista makrorahoitusapua kaikille muille alueen maille paitsi Kroatialle.

Uusi liittymistä valmisteleva väline (IPA), joka korvaa nykyiset liittymistä valmistelevat välineet ja Cards-ohjelman vuodesta 2007 alkaen, kattaa ehdokasmaille ja mahdollisille ehdokasmaille annettavan avun. Sillä yksinkertaistetaan maan siirtymistä asemasta toiseen, silloin kun tämä tapahtuu neuvoston päätöksen nojalla. Välineen osatekijät, joista siirtymäjärjestelyt, toimielinten kehittäminen, alueellinen yhteistyö ja rajayhteistyö rahoitetaan, ovat avoimia ehdokasmaille ja mahdollisille ehdokasmaille. Loput kolme osatekijää (alueellisten resurssien, henkilöresurssien ja maaseudun kehittämisen rahoitus) ovat yhteisön rakennerahastojen esiasteita. Ne vaativat EU:n järjestelmään soveltuvia korkeatasoisia varainhoitovalmiuksia, minkä vuoksi ne on varattu ainoastaan ehdokasmaille. Siirtyminen ehdokasmaaksi avaa siis mahdollisuuden saada rahoitusta kolmesta IPA:n "rakenteellisesta" osiosta, vaikka tämä ei tarkoitakaan sitä, että kyseiselle maalle myönnettävä tuki kasvaisi automaattisesti.

Ehdokasmaat voivat myös saada tukea infrastruktuureihin, alueiden kehittämiseen sekä työ- ja sosiaalipolitiikkoihin toimielinten kehittämisen osiosta. Komissio hallinnoi tällaista tukea keskitetysti. IPA:n ohella voidaan tarvita muita välineitä (esim. vakautusvälinettä) alueen turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi. Poikkeustapauksissa voidaan antaa myös makrorahoitusapua. Kosovoa tukevat toimet osoittautuvat todennäköisesti tarpeellisiksi.

Komissio on edelleen sitoutunut antamaan rahoitustukea Länsi-Balkanille. EU:n on varmistettava, että sen ensisijaisille poliittisille tavoitteille annetaan oikeasuhteinen tuki seuraavissa rahoitusnäkymissä.

Länsi-Balkanin siirtyessä jälleenrakennuksesta talouskehitykseen ja yhdentymiseen, kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta (Euroopan investointipankki, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki, Maailmanpankki, Kansainvälinen valuuttarahasto jne.) saatavien lainojen merkitys kasvaa. Esim. päätös Euroopan investointipankin lainanantovaltuutuksen korottamisesta (1,6 miljardista eurosta yli 3 miljardiin euroon) on vahva osoitus tästä. Komissio pyrkii edelleen läheiseen koordinaatioon muiden kahdenvälisten ja kansainvälisten avunantajien kanssa synergian parantamiseksi. Se on Maailmanpankin ohella tärkein infrastruktuurihankkeiden koordinoija.

Kansalaisyhteiskunnasta käytävä vuoropuhelu

Viimeisimmästä laajentumisesta saatujen kokemusten perusteella Eurooppa-neuvosto päätti joulukuussa 2004, että EU sitoutuu käymään tiivistä poliittista ja kulttuurista vuoropuhelua ehdokasmaiden kanssa mm. kansalaisyhteiskunnasta. Komissio antoi kesäkuussa 2005 tiedonannon, joka sisältää ehdotuksia Turkin ja Kroatian kanssa kansalaisyhteiskunnasta käytävän vuoropuhelun edistämiseksi siten, että mukana ovat myös työmarkkinaosapuolet ja valtiosta riippumattomat järjestöt[11]. Tähän liittyvä Kroatiaa koskeva hanke rahoitetaan Phare 2006 -ohjelmasta.

Komissio ehdottaa nyt, että kansalaisyhteiskunnasta käytävä vuoropuhelu laajennetaan koskemaan kaikkia Länsi-Balkanin maita. Ehdokasmaille tiedonannossa esitettyjen ehdotusten lisäksi komissio painottaa Länsi-Balkanin yhteiskuntien välistä vuoropuhelua. Erityisesti olisi kannustettava kansalaisyhteiskunnan kehittämistä kussakin maassa sekä kansalaisyhteiskunnassa käytäviä keskusteluja.

--III--

Päätelmät

Neuvostoa ja Euroopan parlamenttia pyydetään ottamaan huomioon seuraavat päätelmät. Länsi-Balkanin vakaus, turvallisuus ja hyvinvointi ovat erittäin tärkeitä Euroopan unionille. Alueen maiden lähentämistä Euroopan unioniin on kannustettava erityisesti Kosovon asemaa koskevan prosessin yhteydessä sekä silloin, kun muita alueen perustuslaillisia kysymyksiä käsitellään.

EU:n ja Länsi-Balkanin maiden välillä Thessalonikin huippukokouksessa vuonna 2003 sovittu yhteinen toimintasuunnitelma on suureksi osaksi pantu täytäntöön ja lisäkehitystä on edelleen odotettavissa. Hyötyä saadaan vieläkin enemmän, jos suunnitelman tavoitteisiin kohdennetaan lisäponnisteluja. Taloudellinen ja sosiaalinen toimintasuunnitelma ja eurooppalaisiin normeihin lähestymiseksi tarvittavat uudistukset ovat nyt erityisen tärkeitä.

- Jotta kauppaa ja investointeja sekä taloudellista ja sosiaalista kehitystä voitaisiin edistää
- Serbia ja Montenegron sekä Bosnia ja Hertsegovinan kanssa neuvotellaan parhaillaan vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta. Nämä neuvottelut ovat loppusuoralla Albanian kanssa. Autonomisten kauppatoimenpiteiden voimassaoloaikaa on jatkettu vuoteen 2010 saakka;
- komissio perustaa diagonaalisen alkuperäkumulaatiovyöhykkeen EU:n ja sellaisten alueen maiden välille, joiden kanssa EU on tehnyt vapaakauppasopimukset. Tämä on ensimmäinen askel kohti maiden sisällyttämistä yleiseurooppalaiseen Euro–Välimeri-kumulaatioon;
- komissio tukee sitä, että koko alueen kattava vapaakauppasopimus solmitaan mahdollisimman nopeasti, ja se antaa tätä tarkoitusta varten neuvoja ja teknistä apua;
- komissio valmistautuu energiayhteisön perustamissopimuksen täytäntöönpanoon, jonka on määrä tapahtua vuoden 2006 alkupuoliskolla;
- Pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan mukainen prosessi käynnistetään uudelleen. Komissio myöntää varoja Euroopan Kaakkois-Euroopparahastoon;

---

[11] KOM(2005) 290 lopullinen, 29.6.2005.

- Lissabonin toimintasuunnitelman tavoitteet on otettu huomioon EU:n tällä alueella harjoittamassa politiikassa. Alueen maita kannustetaan myös ottamaan ne huomioon omissa uudistus- ja toimintasuunnitelmissaan;
- komissio tukee edelleen sosiaalista osallisuutta, sosiaalista integraatiota ja työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua edistäviä toimia;
- Komissio esittää aloitteita viisumimenettelyjen helpottamiseksi vuonna 2006. Tutkijoiden ja opiskelijoiden matkustamista sekä paikallista rajaliikennettä EU:n ja Länsi-Balkanin raja-alueella helpottavat toimenpiteitä ollaan panemassa täytäntöön
- Perustutkintoa suorittaville opiskelijoille, jatko-opiskelijoille ja tutkijoille EU:n rahoittamista ohjelmista ja toimielimistä myönnettävien stipendien määrä tulee kasvamaan. Länsi-Balkanin maiden kansalaisia ja toimielimiä olisi kannustettava lisäämään osallistumistaan yhteisön ohjelmiin ja yhteisön virastojen toimintoihin. Niiden olisi käytettävä hyväkseen vuonna 2007 tarjoutuvat uudet mahdollisuudet. Tuolloin monet näistä ohjelmista uudistetaan
- Kummihankkeista, teknisen avun välineestä ja tiedonvaihdon välineestä toimielinten kehittämiseen myönnettävät tuet lisääntyvät. Uuden julkishallinnon uudistukseen keskittyvän alueellisen korkeakoulun on määrä aloittaa toimintansa vuonna 2006
- Länsi-Balkanin maiden omavastuullisuuden alueellisesta yhteistyöstä olisi lisäännyttävä. Vakautussopimuksen vastuualueita olisi siirrettävä vähitellen tällä alueella sijaitseville elimille. Tärkeimmät alat ovat kauppa, pakolaisten paluu, parlamentaarinen yhteistyö, energia, liikenne, ympäristö, oikeus, vapaus, turvallisuus sekä kulttuuriperinnön suojeleminen ja säilyttäminen
- EU:n olisi varmistettava, että sen ensisijaisille poliittisille tavoitteille annetaan oikeasuhteinen tuki seuraavissa rahoitusnäkymissä Uuden liittymistä valmistelevan välineen toimielinten kehittämistä koskevasta osatekijästä annetaan tukea myös mahdollisten ehdokasmaiden infrastruktuurille, alueelliseen kehittämiseen ja työ- ja sosiaalipolitiikkaan
- Komission ja ehdokasmaiden välillä kansalaisyhteiskunnasta käytävä vuoropuhelu laajennetaan koskemaan koko Länsi-Balkania.